

SAĞLIKLI KENTLERDE GIDA GÜVENLİĞİ KAPSAMINDA İZMİR'DEKİ SÜT DAĞITIM PROJELERİ

Prof. Dr. Harun Raşit Uysal
harun.uysal@ege.edu.tr

GİRİŞ

Toplumlarda sağlık ve beslenme bakımından en duyarlı grubu oluşturan ve korunmaya muhtaç bireyler olan çocukların sağlıklı olması için iyi beslenmeleri ve iyi eğitilmeleri birbirini tamamlar bir şekilde sağlanabilirse, onlar ülkelerin güvenilir ve mutlu yarınları olurlar. Bu nedenle özellikle batılılar çocuklarına süt içirerek; daha sağlıklı bir tüketim alışkanlığı kazandıracaklarını, son derse kadar ihtiyaçları olan enerjiyi ve sıvıyı depolamalarına yardımcı olacaklarını, günlük yiyecekleriyle almaları gereken mineral maddeleri ve vitaminleri tamamlayacaklarını, böylelikle daha sağlıklı bir nesil yetiştirerek, yanlış beslenmeden kaynaklanan hastalıklara harcanan tedavi giderlerini azaltacaklarını biliyorlar.

Çocuklara okul öncesi ve okul çağlarında süt içilerek süt içme alışkanlığının edindirilmesi demek, sağlıklı bir beslenme alışkanlığının kazandırılması demektir. Yani süt ile birlikte; protein, yağ, kalsiyum, süt şekeri, vitaminler ile beslenme fizyolojisi için son derece önemli olan ve aspirin gibi kanı sulandıran böylece kalp krizi riskini azaltan omega 3 yağ asidi, karın tipi şişmanlığı (obezite) önleyen, meme kanseri riskini yüzde 60 azaltan ve sadece süt ve ürünlerinde olan konjuge linoleik asit tüketirilmiş olacak.

Bu da gelecekte hem bireylerin daha sağlıklı olmasına, hem de devletin sağlıksız beslenmeden ileri gelen hastalıklar için harcadığı paranın azalmasına neden olacak.

Sağlıklı insan demek; kalkınmada istihdamın yanında, beslenme kalitesinin iyi olması demektir. Nasıl ki makine benzin ya da mazotla hareket ediyorsa, insan da yiyeceklerde bulunan potansiyel enerjiyle çalışabiliyor. Şayet çalışan yeterince beslenmiyorsa, sık sık hastalıklarla uğraşmak, ya da düşük kapasitede çalışmak zorunda kalıyor. Bu da pek doğaldır ki çalışma kalitesini azaltıyor, üretimi düşürüyor. Dolayısıyla süt içirilerek gelecekte sağlıklı bireylerden oluşan bir istihdam da yaratılacak.

Yine projeye beslenme saatlerinde devletin, okul sütü programı kapsamında sunduğu bir kutu da olsa katkı, çocuklar arasındaki ekonomik eşitsizliği bir ölçüde gidermek açısından çok önemli. Aynı sınıfta farklı gelir gruplarına mensup olan ailelerin çocuklarına eşit miktarda dağıtılacak olan süt en azından beslenme saatinde sosyal adaleti sağlayacak.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Tire Süt Kooperatifiyle birlikte yedi yıl boyunca İzmir genelinde okul sütü projesi uyguladı. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 2011-2012 eğitim döneminin Mayıs-Haziran aylarında yurt genelinde okul sütü projesine başlaması üzerine uygulamayı bıraktı. Bu kararının ardından belediyenin İzmir'de yoksul ailelerin 0-5 yaş grubundaki çocuklara süt içirebilmek için yine Tire Süt Kooperatifiyle yeni bir model ortaya koydu ve şu anda bunu devam ettiriyor.

* Bu bildiri Ziraat Mühendisleri Odası adına düzenlenmiştir.

GIDA GÜVENLİĞİ NEDİR?

Çiftlikten sofraya, üretiminden tüketimine kadar olan bütün aşamalarda gıdaların, yasal düzenlemelere uygun olarak ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde üretilmesi, işlenmesi, amacına uygun olarak korunması, etiketlenmesi, satılması ve tüketilmesidir.

GÜVENSİZ GIDA TÜKETİMİNİN SAĞLIK ÜZERİNE ETKİLERİ

Gıdalarda oluşabilecek riskler 3 grup altında toplanır;

Biyolojik riskler

Fiziksel riskler

Kimyasal riskler

BİYOLOJİK RİSKLER

Denince bakteri, virüs, parazit kaynaklı enfeksiyonlar, antibiyotik direncinde artış, alerjik hastalıklar, kanser, metabolik hastalıklar, endokrinel hastalıklar, doğumsal anomaliler, obezite gelmektedir.

KANSER

Dünyada her yıl 10,9 milyon kişiye kanser tanısı konmaktadır. 2007 yılında gerçekleşen 7,9 milyon ölümden (tüm dünyadaki ölümlerin yaklaşık yüzde 13'ü) kanser sorumludur.

Ülkemizde ise; Son yapılan istatistik çalışmalarına göre ise 2000 yılında 100 binde 64 olan kanser sıklığı, 2004 yılında 100 binde 167'ye kadar yükselmiştir Birçok hastanın kayıt altında tutulmadığı da göz önünde bulundurularak, kanser sıklığının yüzde 60 arttığı tahmin edilmektedir. Her yıl ortalama 150 bin yeni kanser tanısı konmakta, yine 20 yıl içinde hasta sayısının 1,5 milyona ulaşacağı öngörülmektedir.

Her yıl 140 bin kişi kanserden ölmekte, bu rakamın önümüzdeki 20 yılda 500 bine çıkacağı tahmin edilmektedir.

ALERJİK HASTALIKLAR

Son 20 yılda alerjik hastalıklar 3 kat artmıştır Türkiye'de her 4 çocuktan birisi alerjiktir. Alerjik hastalıklarda çevresel ve beslenme ile ilgili faktörler en önemli etken olarak gösterilmektedir.

OBEZİTE

21. yüzyılın en önemli sağlık sorunlarından birisidir. Dünyada 1.6 milyar kişi kiloludur ve bunların 400 milyonu obezdir 2015 yılında 2.3 milyar insanın kilolu ve 700 milyondan fazla kişinin obez olacağı öngörülmektedir. 2020 yılında sağlık için harcanan her 5 USD'dan biri obezite komplikasyonlarının tedavisi için harcanacaktır.

Ülkemizdeki duruma baktığımızda; obezite Türkiye'de de özellikle şehir çocuklarında önemli bir sağlık sorunudur. Adölesan çağındaki kızların %24.8'i, erkeklerin %35.5'i, normal ağırlık sınırının üzerindedir.

Obeziteye, demografik faktörler, genetik faktörler, intrauterin faktörler, beslenme ile ilgili faktörler, çevresel faktörler, davranışsal ve psikolojik faktörler etki etmektedir.

Sonuç olarak; Sağlıklı olmak, bir insanın en temel ihtiyacı ve hakkıdır. Gıda ürünleri ise sağlığımızı en kolay etkileyecek etmenlerin başında gelmektedir. Dolayısıyla gıda ürününün güvenliği, ürünü kullanan tüketicinin mutlak bir talebidir.

KİMYASAL RİSKLER

Gıda katkı maddeleri

E kodları hakkında insanlar yeterli veya detaylı bilgiye sahip olmadıkları için olumsuz bir yaklaşım içinde bulunabilmektedir. Gıda katkı maddeleri için kullanılan E kodları tüm dünyada bir bütünlük sağlamak için ortaya çıkmıştır.

Her gıda katkı maddesinin kendine ait bir E kodu bulunmaktadır. E kodu alan katkı maddesi, düzenleyici makamca kullanılmasına izin verilmeden önce bilimsel olarak detaylı bir şekilde incelenmiş ve insani tüketim için kesinlikle güvenli olduğu kanıtlanmış demektir. E kodu o maddenin onaylandığının ve güvenli olarak kabul edildiğinin kanıtıdır. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA), bu onayları veren kuruluşların başında gelmektedir.

Dolayısı ile izin verilen gıdalarda, izin verilen miktarlarda kullanılan katkı maddelerinin sağlık üzerinde olumsuz bir sonuç doğurması mümkün değildir. Tarım Bakanlığından onaylı ürünlerde hangi katkı maddesinin ne miktarda kullanılacağı belirlidir ve dolayısıyla güvenlidir. Tarım Bakanlığından onaylı, ambalajlı ürünleri tüketmenizi öneriyoruz.

Ülkemizde katkı maddeleri ile ilgili 1983 yılında SSBY tarafından bir yönetmelik çıkarılmış. 1997’ de Tarım ve Köyüşleri Bakanlığı Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği (TGKY) çıkarmış. E Kodları bu kodeks tarafından açıklanmıştır

Gıda Katkı Maddelerinin Kullanım Amaçları

- Gıdaların raf ömrünün uzatılması
- Gıdaların duyuşsal özelliklerinin geliştirilmesi
- Gıda, kalite karakteristiklerinin korunması
- Gıda hazırlanmasında yardımcı olarak
- Besleyici değerin korunması

Yasal Olmayan Uygulamalar

- Kötü kalitede veya bozulmuş gıdayı Maskeleye,
- Gıdaları hatalı işleme,
- Taklit gıda yapımı ve tüketiciyi aldatma
- İstenilen etkiyi oluşturacak teknik miktardan fazla kullanma

Zararları Nelerdir?

- Tavsiye edilen dozlardan daha yüksek miktarlarda kullanıldıklarında akut ve kronik toksik etki oluşturmaktadırlar.
- Akut ve kronik intoksikasyonlar
- Karsinojenik etki
- Mutajenik etki
- Obezite

GÜVENİLİR GIDA, SAĞLIKLI YAŞAM

21. yüzyıl dünyasında oldukça sık duyduğumuz kavramların başında “Güvenli Gıda Tüketimi” konusu gelmektedir. Gıda Güvenliği, son yılların en önemli toplumsal konularından biri

* Bu bildiri Ziraat Mühendisleri Odası adına düzenlenmiştir.

haline gelmiştir.21. yüzyıl dünyasında oldukça sık duyduğumuz kavramların başında “Güvenli Gıda Tüketimi” konusu gelmektedir. Gıda Güvenliği, son yılların en önemli toplumsal konularından biri haline gelmiştir. Üretiminden tüketimine kadar gıdaların, insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde hazırlanması, amacına uygun olarak korunması ve güvenli bir şekilde tüketilmesi hedeflenmektedir. Bu bakımlardan gıda güvenliği oldukça önemlidir.

BU BAĞLAMDA TOPLUMUN GELECEK NESİLLERİNİ OLUŞTURACAK OLAN ÇOCUKLAR İÇİN NE YAPILMALI?

Anne karnındayken çocuk beslenmesi başlar, erken çocukluk döneminde devam eder ve çocukların okul yıllarında ivme kazanır. Bunun için devletler okuldaki çocukların güvenli beslenmeleri için bir takım programlar yaparlar. Bu programların en yaygını da okul sütü projeleridir.

SÜTÜN ÇOCUKLARIN SAĞLIK VE BESLENMESİNDE ÖNEMİ

Süt içerdiği çok çeşitli besin maddelerinden dolayı tüm memeli canlılarda organizmanın gereksinimlerini karşılayabilen hayati ve temel bir gıdadır. Yeni doğan bir yavru sadece elma veya patates yiyerek beslenmez. Yeni doğan yavru sadece anne sütü ile beslenir. Süt bir yavrunun gereksinimi olan bütün besin maddelerini yeterli ve dengeli bir şekilde içerir

BİR BARDAK SÜTTÜN BİLEŞİMİ (200 GRAM)

Tablo 1

9.5 gram Laktoz (süt şekeri)
7 gram Yağ
7 gram Protein
1.5 gram Mineral maddeler (kalsiyum, fosfor gibi)
0,1 gram Diğer maddeler (vitaminler gibi)

Sütün temel besin maddeleri protein, yağ, laktoz, mineral maddeler ve vitaminlerdir. Süt proteinleri olan kazein doğada sadece sütte bulunur. Proteinler kan ve kas dokularının oluşumunda, yeni dokuların oluşumunda ve yıpranan kısımların onarılmasında rol oynarlar. Ayrıca süt proteinleri eksogen aminoasitleri de içerirler. 4-6 yaşında ki bir çocuk günde 1 kg vücut ağırlığı başına 2 gr, 7-9 yaşında ki bir çocuk 1.8 gr, 10-14 yaşında ki bir çocuk 1.5 gr proteini dengeli beslenmek için almak zorundadır. Günde 500 ml süt içilerek hayvansal protein ihtiyacının yarısından fazlası alınmış olur.

Sütteki yağ enerji kaynağıdır. 1 gramı 9,3 kcal enerji verir. Çocukların kaybettikleri enerjilerini karşılamak bakımından süt mükemmel bir besin kaynağıdır. Ayrıca süt yağı bünyesinde eksogen yağ asitleri (özellikle omega-3 yağ asidi), A, D, E, K vitaminlerini, trigliseritleri, fosfolipitleri, sterollerini bulundurur.

Laktoz doğada sadece sütte bulunur. Laktozu oluşturan monosakkaritlerden galaktoz beyin ve sinir dokularının oluşumunda yer alan serebrozitolin sentezi için gereklidir. Laktoz ayrıca bağırsak florasının düzenlenmesine, vücudun Ca ve P’ dan yararlanmasına yardımcı olur.

Sütte bulunan vitaminler bir çok kusurun önlenmesinde önemli rol oynarlar. Örneğin; A vitamini eksikliğinde gece körlüğü, B vitamini eksikliğinde beriberi, C vitamini eksikliğinde

* Bu bildiri Ziraat Mühendisleri Odası adına düzenlenmiştir.

skorbüt, D vitamini eksikliğinde raşitizm, K vitamini eksikliğinde kanın pıhtılaşmaması görülür. İşte süt bir yavrunun gereksinimi olan bütün vitaminleri bünyesinde bulundurur.

Mineral maddelerden özellikle Ca, Mg ve P son derece önemlidir. Bunlar kemik ve dişlerin oluşumunda rol oynarlar. Süt özellikle Ca açısından son derece zengindir. Örneğin 500 ml sütteki Ca; 5 kg et, 2,6 kg ekmek, 6,3 kg patates, 8,5 kg elma, 1,7 kg havuçta bulunur. 500 ml süt içen bir çocuk günlük gereksinimi olan Ca' un %50' sini karşılamış olur. Vücuda alınan Ca miktarı ile kemiklerdeki Ca yoğunluğu 25-30 yaşlarında en fazladır. Bu yaştan sonra yeterince Ca alınmaz ise Ca yoğunluğu azalmaya başlar. Bu nedenle süt sadece çocukların değil yetişkinlerinde tüketmesi gereken önemli bir besin maddesidir.

OKUL SÜTÜ PROGRAMI

Ülkelerin kalkınma düzeyini belirlemedeki klasik ölçü ekonomik kalkınmanın göstergesi olan birey başına safi milli gelir ve yıllık büyüme hızıdır. Ancak bu yoksulların gerçek durumunu ortaya koyamadığı için ulusal zenginlikteki payını tam olarak yansıtmamaktadır. Oysa ekonomik kalkınmanın yanında sosyal kalkınmanın da önemi tartışılmayacak kadar büyüktür. Eğitim, sağlık ve beslenme konularını içeren sosyal kalkınmanın en güvenilir göstergelerinden biriside şüphesiz çocuk sağlığına ilişkin sorunların azaltılmasıdır. Bütün toplumlarda çocuklar sağlık ve beslenme açısından en duyarlı grubu oluşturmaktadır. Çünkü çocuklar hem korumaya muhtaç varlıklar bireyler hemde bir toplumun geleceğini oluşturan en güçlü potansiyeldir. Dolayısıyla çocukların sağlıklı olması, iyi beslenmesi ve iyi eğitilmesi birbirini tamamlar bir şekilde sağlanabilirse çocuklar ülkelerin güvenilir ve mutlu yarınları olabilir.

Çocukların haklarını korumaya dair dünyada birçok önlemler alınırken Türkiye’de bu konuda atılan ilk adım “ Cenevre Çocuk Hakları Beyanname’si’ nin” 1928 yılında imzalanması olmuştur. Dünya Gıda Güvencesi Roma Deklarasyonu ” ile herkesin güvenli ve yeterli gıdaya erişme hakkı olduğu teyit edilerek dünyadaki bütün ülkelerde en geç yetersiz beslenen nüfusun 2010 yılına kadar azaltılmasına yönelik tedbirler için taahhütte bulunulmuştur. Türkiye’ de bu deklarasyona imza atan ülkelerden olmuştur.

“Dünya Gıda Zirvesi Yükümlülüklerinde” yeterli ve dengeli beslenme açısından güvenli gıdaya ulaşılması ve bu gıdaların en etkin şekilde kullanılmasına yönelik politikaların uygulanacağı taahhüt edilmiş ve bu eylemde özellikle okul beslenme programlarına dikkat çekilmiştir.

OKUL SÜTÜ PROGRAMININ AMACI

İlköğretim çağındaki çocuklara dengeli beslenme ve sağlık açısından son derece önemli olan sütün sevdirilerek daha sağlıklı bir tüketim alışkanlığının kazandırılmasıdır. Dolayısıyla büyüme, gelişme, bilgi ve beceri kazanma açısından son derece önemli olan okul yıllarında bu derece önemli ve sosyal içerikli bir programın uygulanması çok önemli bir girişim olmuştur.

OKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN ÖZEL BİR GRUP OLARAK KABUL EDİLMESİNİN NEDENLERİ

Okul çağındaki çocuklar sürekli bir büyüme ve gelişme evresi içerisindeyler. Bu dönemde alınacak koruyucu önlemler tüm yaşamları boyunca etkili olabilecek yararlar sağlayacaktır.

* Bu bildiri Ziraat Mühendisleri Odası adına düzenlenmiştir.

Okul, çocukların evlerinden sonra toplu halde yaşamaya başladıkları ilk yerdir. Çocuk bu süre içinde öğrenme yolu ile kendini, yarışmalı ve mücadeleli bir ortamda yaşama hazırlamaktadırlar.

Çocukların grup halinde bir arada bulunmaları kazaların ve bulaşıcı hastalıkların artması ve hızla yayılması tehlikesini arttırır.

Okul yılları boyunca organizmaya büyük bir yük biner. Görme, işitme ve sağlıkla ilgili diğer sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Okul çağı hızlı öğrenme, bilgi ve beceri kazanma ve etkilenme dönemidir.

Okul çağında koruyucu önlemlerin önemi büyüktür. Bu dönemde çocukların yeterli ve dengeli beslenmelerinin sağlanması ile çocukların büyüme ve gelişmelerinin tam olması, vücut dirençlerinin artarak bulaşıcı hastalıklardan korunmaları, kolay öğrenmeleri ve başarılarının artması sağlanabilir. Beslenme ile ilgili olumlu davranışların edinilmesi tüm yaşamları boyunca sağlıklı olmaları konusunda önemli katkı sağlayacaktır. Bu dönemde okul çağındaki çocukların beslenmesi okul sağlığı hizmetlerinin bir parçası olmalıdır.

OKUL SÜTÜNÜN ÇOCUKLARA YARARLARI

Çocuklar son derse kadar gerekli olan enerjiyi ve sıvıyı depolayamazlar. Tenefüslerde verilen süt bu eksikliği giderir.

Çocukların önemli bir kısmı günlük yiyecekleri ile yeterli olan mineral maddeleri ve vitaminleri alamazlar. Günlük besinlerle ancak %60-%70' ini alırlar. Geri kalanıda çocuklara süt içirilerek sağlanır.

Çocuklarda süt tüketimi arttırılarak doğru beslenme kalıplarının gelişmesi sağlanır.

Çocuklara süt içme alışkanlığı kazandırılır.

Beslenme saatlerinde devletin, Okul Sütü Programı kapsamında sunduğu katkı, hem çocuklar arasındaki ekonomik eşitsizlik dengesini bir ölçüde gidermek, hem de büyüme çağındaki çocukların fiziksel gelişimleri açısından çok önemlidir. Üstelik çocukların, zihinsel gelişimleri için de son derece gerekli olan süt gibi bir besin maddesini almaları, geleceğin sağlıklı kuşaklarının oluşumunda da büyük rol oynamaktadır.

Toplumumuzun geleceğini oluşturacak olan çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıklarına kavuşturulması devlet politikası olmalı.

Çünkü çocuklara bu yaşta süt içilerek süt içme alışkanlığının edindirilmesi demek; sağlıklı bir beslenme alışkanlığının kazandırılması demektir. Yani süt ve süt ürünleri ile birlikte; protein, yağ, kalsiyum, süt şekeri, vitaminler ile beslenme fizyolojisi için son derece önemli olan ve aspirin gibi kanı sulandıran böylece kalp krizi riskini azaltan omega 3 yağ asidi, karın tipi şişmanlığı (obezite) önleyen, meme kanseri riskini yüzde 60 azaltan ve sadece süt ve ürünlerinde olan konjuge linoleik asit tükettirilmiş olacak.

Bu da gelecekte hem bireylerin daha sağlıklı olmasına, hem de devletin sağlıksız beslenmeden ileri gelen hastalıklar için harcadığı paranın azalmasına neden olacak.

Sağlıklı insan demek; kalkınmada istihdamın yanında, beslenme kalitesinin iyi olması demektir. Nasıl ki makine benzin ya da mazotla hareket ediyorsa, insan da yiyeceklerde bulunan potansiyel enerjiyle çalışabiliyor. Şayet çalışan yeterince beslenmiyorsa, sık sık hastalıklarla uğraşmak, ya da düşük kapasitede çalışmak zorunda kalıyor. Bu da pek doğaldır ki çalışma kalitesini azaltıyor, üretimi düşürüyor. Dolayısıyla süt içirilerek sağlıklı bireylerden oluşan bir istihdam da yaratılacak.

Dünyada 80'den fazla ülkede değişik dönemlerde okul sütü projeleri uygulanmıştır. 1990'lı yıllarda önemi artan bu projelerin sağlıklı bir nesil yetiştirmede çok önemli rolü olmuştur. Dünyada uygulanan bu projelerin en önemli amaçlarından biri de teknolojinin sunduğu tüm olanakların kullanılarak sağlıklı ve güvenli süt tüketiminin yaygınlaştırılmasıdır.

Okul sütü programları içerisinde Türkiye de en son uygulama 2001-2002 ve 2002-2003 eğitim ve öğretim yıllarında uygulanan " Okul Sütü Projesi " olmuştur. İlköğretim çağındaki çocukların sağlıklı gelişmesi, dengeli beslenmesi ve süt içme alışkanlığının kazandırılması amacıyla uygulanan program Sosyal Yardım ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Milli Eğitim Bakanlığı ve SetBir işbirliği ile yapılmıştır. Hedef kitle en çok göç alan İstanbul, Ankara, İzmir ve Diyarbakır illerinin gecekondü bölgelerinden seçilen okullarda bulunan ilköğretim çağındaki öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilerdir. Öğrencilere günde 200 ml. lik uzun ömürlü (UHT) süt dağıtımı yapılmıştır. Okul sütü ile öğrencilere süt içme alışkanlığı kazandırılmış, zihinsel ve bedensel gelişimlerine katkı sağlanmıştır. Dar gelirli ailelerin çocuklarının süt ihtiyaçları karşılanmıştır. Ancak daha sonra bu program durdurulmuştur.

Türkiye 77 milyonu aşan nüfusu ile dünyanın en kalabalık 20 ülkesinden biridir ve genç nüfusa sahip bir ülkedir. Bu nedenle genç yaşlarda görülecek sağlık sorunları ülkenin sosyal ve ekonomik gelişmesini etkileyecektir. Beslenme ve sağlık söz konusu olduğunda hangi yaş grubunda olursa olsun çocuklar toplumun birinci derecede duyarlı grubunu oluşturmaktadırlar. Zira "çocuk" bir yandan bakıma ve korunmaya muhtaç bir birey, diğer yandan ülkelerin geleceğini oluşturacak güçlü bir potansiyeldir. Çocukların beslenmesi, sağlıklı olması ve eğitilmesi birbirini tamamlar şeklide sağlanabilirse çocuklar, ülkelerin güvenilir, mutlu ve güçlü yarınları olabilir. Sağlıklı ve güçlü bir nesil yetiştirmek için çocukların beslenmelerine gerekli önem verilmelidir. Bu nedenle okul sütü programlarıyla çocukların ve gençlerin daha fazla ve güvenli süt tüketmeleri gerekir.

TOPLUMA YARARLARI

SOSYAL ADALETİ SAĞLIYOR

Projeye beslenme saatlerinde devletin, okul sütü programı kapsamında sunduğu bir kutu da olsa katkı, çocuklar arasındaki ekonomik eşitsizliği bir ölçüde gidermek açısından çok önemli. Aynı sınıfta farklı gelir gruplarına mensup olan ailelerin çocuklarına eşit miktarda dağıtılacak olan süt en azından beslenme saatinde sosyal adaleti sağlayacak.

SAĞLIĞI KORURKEN, EKONOMİYİ DE GELİŞTİRİYOR

Türkiye'de okul sütü programının, ülkenin hayvancılık ve gıda sektörünün gelişimine de yararları var. Örneğin bu programla birlikte yılda yaklaşık 250 milyon litre fazla içme sütü bizzat çocuklar tarafından tüketilecek. Bunun da sadece yetiştiriciye dönüşü 170 milyon lira civarında. Halbuki iki aylık bir program uygulandığında yaklaşık 65 milyon litre süt içilecek ve yetiştiriciye getirisi sadece 52 milyon lira olacak.

Şayet okul sütü bir yıl boyunca uygulanırsa; bir yandan özellikle artan yem maliyetleri nedeniyle şu anda krizde olan ülke hayvancılığı gelişirken...

* Bu bildiri Ziraat Mühendisleri Odası adına düzenlenmiştir.

Diğer yandan süt fabrikaları yeni tesisler kuracak, kuruluşta görev üstlenecek olan inşaat sektörü, makine sektörü ve diğer yan sektör canlanacak, süt sanayine yardımcı maddeler sağlayan sektör hayat bulacak ve en önemlisi de istihdam artacak.

Bitmedi. Okul sütü sağlıklı nesiller yetiştirilmesi için son derece önemli. Günümüzde devletin sağlıksız beslenmeden dolayı harcadığı tedavi giderlerinin 15 milyar dolar olduğunu düşündüğümüzde projenin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkar.

EN ÇOK KARŞILAŞILAN SAĞLIK SORUNU

Sütün içerisinde bulunan besin maddelerinden biri de tabloda görüldüğü gibi Laktoz (süt şekeri) dur. Bazı insanlar laktozu sindiremezler. Bu nedenle bu kişiler süt içtiklerinde, bağırsaklarında gaz, şişme oluşur, ishal, mide bulantısı, mide krampları görülür. Laktozu parçalayan enzim laktazdır ve bu da ince bağırsaklarda bulunur. Şayet laktaz enzimi zamanla bağırsakta yok olmuşsa söz konusu rahatsızlık meydana gelir ve buna da “laktoz intolerans” (Sütü sindirememe) adı verilir. Laktoz intolerans ya doğuştan oluşur ya da süt içme alışkanlığının olmamasından ileri gelir. Bu tür rahatsızlığı olanlar süt içerken dikkatli olmalıdırlar. Bu okulların en çok karşılaşacakları rahatsızlık olacaktır.

Okul Sütü Programlarında şayet günlük süt (pastörize süt) dağıtılıyorsa dağıtım sırasında daha çok önem gösterilmelidir. Şöyle ki;

Süt okula gelir gelmez değil, takip eden teneffüste dağıtılmalıdır. Çünkü özellikle kış aylarında 4 derecede gelen süt, çocukların midelerinin bozulmasına yol açabilir. Bizzat öğretmenler tarafından pipet batırılarak süt dağıtılmalıdır. Böylece öğrencinin sütü içmesi sağlanır. Ayrıca evlere gönderilen dayanıklı süt (UHT) açıldıktan sonra mutlaka buzdolabında tutulmalıdır. Öğrenciler bu konuda bilgilendirilmelidir.

İZMİR'DE SÜT DAĞITIM PROGRAMLARI

Büyük Şehir Belediyesinin yürüttüğü proje çerçevesinde her gün 246 okulda yaklaşık 200 bin ilköğretim öğrencisine süt dağıtıldı. Bu zahmetli projeyi önemli kılan iki husus var. Bunlardan biri sütün bir kooperatiften (Tire Süt Kooperatifi) alınması diğeri de öğrencilere günlük (pastörize) süt veriliyor olmasıydı.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Tire süt kooperatifiyle birlikte yedi yıldır yaptığı okul sütünden, projenin 2011-2012 yılının ikinci döneminin Mayıs-Haziran aylarında yurt genelinde başlaması üzerine mantıklı bir kararla vazgeçti. Bu kararının ardından belediyenin İzmir'de yoksul ailelerin 0-5 yaş grubundaki çocuklara süt içirebilmek için yine Tire Süt Kooperatifiyle yeni bir model ortaya koydu. Adı “Süt kuzusu” olan bu model sayesinde birinci yıl 106 bin yoksul aile çocuğuna ayda 8 litre ücretsiz süt dağıtıldı. Bu yıl proje ikinci yılına girdi.

Belediye ve kooperatif küçük çocuklara süt içirmekle aslında çok hayırlı bir iş yapıyorlar. Bu iki kurum okul sütü için örnek teşkil etmişti. Umarım bu da örnek olur ve proje çocukların hayrı için diğer seksen ilde de başlar.

KAYNAKLAR

METİN,M (1998)-Süt Teknolojisi, Sütün Bilişimi ve İşlenmesi E.Ü Mühendislik Fak..Yayınları, No:33.4-6s.

UYSAL H., İçme Sütü Teknolojisi Ders Notları.

ANONYMOUS (1996) Dünya Gıda Zirvesi Roma Deklerasyonu, FAO Türkiye Temsilciliği Raporu

<http://ec.europa.eu/agriculture/milk/school-milk-scheme/index.en.htm>

http://ec.europa.eu/agriculture/consultations/school-children/2013_en.htm

<http://www.fns.usda.gov/>

www.fns.usda.gov/cnd/Governance/notices/naps/NAPs.htm

Gıda Dergisi Süt ve Süt Ürünleri Dosyası/Mayıs 2012.Sayfa:31-32

www.coolmilk.com

<https://www.fonterramilkforschools.com/>

<https://www.tetrapak.com/abouttetrapak/foodfordevelopment/countrycases/pages/China.aspx>

http://www.tetrapak.com/ir/school_milk_programme/pages/default.aspx

<https://www.slowfood.com/education/filemanager/resources/PACBROCHURE.ENG.pdf>

www.fao.org/es/ESC/en/20953/20999/inex.html

www.agri.ankara.edu.tr/sut/st/okulsutu.docx